

Barbara Kosmowska *Pozłacana rybka*

Temat: Kto, gdzie, kiedy? Świat przedstawiony w powieści Barbary Kosmowskiej *Pozłacana rybka*

(czas realizacji – 1 godzina lekcyjna)

Cele wynikające z podstawy programowej. Uczeń:

- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu (I.2.1),
- omawia elementy świata przedstawionego (podstawa 4–6, I.1.1),
- rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz wskazuje ich funkcje w utworze (podstawa 4–6, I.1.10),
- omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu, w tym tytułu (podstawa 4–6, I.1.5).

Metody i techniki:

dyskusja, praca z tekstem

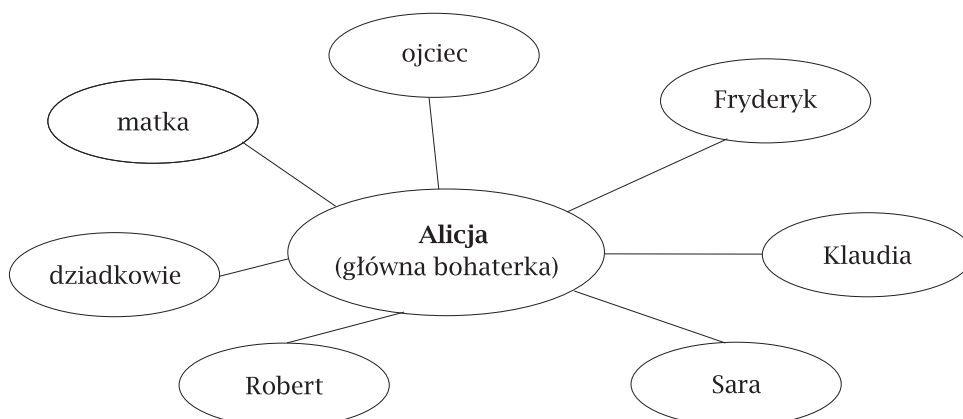
Formy pracy:

indywidualna, zbiorowa, grupowa

Tok lekcji:

1. Uczniowie dzielą się swoimi wrażeniami po przeczytaniu lektury.
2. Przypomnienie, czym jest świat przedstawiony powieści. Uczniowie wymieniają elementy świata przedstawionego. Powinny się tutaj znaleźć: czas i miejsce akcji, bohaterowie, wydarzenia oraz informacja o tym, że o świecie przedstawionym opowiada narrator.
3. Ustalenie wszelkich szczegółów należy rozpocząć od miejsca akcji. Na podstawie tekstu uczniowie powinni stwierdzić, że akcja rozpoczyna się na wsi, a później przenosi się do miasta. Nauczyciel prosi o znalezienie fragmentów tekstu, które przedstawiają stosunek głównej bohaterki do każdego miejsca akcji. Uczniowie zapisują w zeszycie notatkę, np. Miejsce akcji: Kruszyna – rodzinna wieś dziadków Alicji; rodzinne miasto Alicji
4. Uczniowie znajdują w tekście fragment wskazujący na rozpoczęcie akcji. Następnie ustalają, jak długo trwa akcja powieści. Szukają fragmentu, który wskazuje na koniec akcji.
Zapisują w zeszycie notatkę, np.:
Czas akcji: akcja rozpoczyna się w ostatnich dniach sierpnia; („Sierpień miał się ku końcowi...”), a kończy w listopadzie („Listopad zmierzał w stronę brudnych kolorów”). W ostatnim rozdziale akcja toczy się rok po ostatnich wydarzeniach („Minął rok od rozstania z Fryderykiem...”).
5. Na kolejnym etapie lekcji uczniowie wymieniają bohaterów powieści. Warto też omówić relacje, które łączą poszczególne postaci z główną bohaterką.
Przykładowa notatka:

Bohaterowie powieści:

6. Dalszym etapem jest opisanie relacji i stosunków między główną bohaterką powieści a pozostałymi postaciami. Uczniowie pracują w grupach. Każda z nich ma za zadanie wnikliwie przeanalizować relacje Alicji z wybraną postacią. Wnioski należy popierać cytatami. Po skończonej pracy relacjonują wynik swoich działań.

Notatka może mieć formę tabeli:

BOHATEROWIE	STOPIEŃ POKREWIEŃSTWA RELACJA BOHATERÓW	RELACJE, UCZUCIA ŁĄCZĄCE POSTACI	CYTAT Z POWIEŚCI
Alicja – matka	córka – matka	Alicja czuje do matki żal z powodu jej rozstania z ojcem. Ma za złe mamie, że nie ma dla niej czasu, cały czas zajmuje się tylko pracą. Marzy, by matka poświęcała jej więcej czasu, bardziej interesowała się jej problemami.	Mama zamiast mną, zajmuje się głównie panią A.L. [...] Tymczasem [...] bardziej istotne od zasad wymyślonych przez dorosłych są uczucia dzieci.
Alicja – ojciec	córka – ojciec	Alicja nie może się pogodzić z faktem, że ojciec założył nową rodzinę. Dopiero choroba jej przyrodniego brata łagodzi odczucia dziewczyny w stosunku do ojca.	I ojca próbującego za wszelką cenę być własnym młodszym bratem, noszącym obciste dżinsy i luźne T-shirty. [...] przy Miss Lata wyglądał jak zaniedbany czterdziestolatek.
Alicja – dziadkowie	wnuczka – dziadkowie	Alicja bardzo kochała swoich dziadków, spędzała u nich każde wakacje. Tam czuła się bezpiecznie, z dala od rodzinnych problemów.	Wiesz, babciu... czasami żałuję, że to nie ja zastukałam kopytkiem do waszych drzwi. Też byś mnie zaadoptowała, prawda?
Alicja – Klaudia	córka partnera z pierwszego małżeństwa – partnerka ojca	Początkowo Alicja nie akceptowała Klaudii, nazywając ją złośliwie Miss Lata. Obwiniła ją o rozpad swojej rodziny. Dopiero choroba Fryderyka sprawiła, że Klaudia stała się bardzo bliska Alicji – zbliżyło je do siebie wspólne cierpienie. Rozumiały się bardzo dobrze.	Miss Lata wyglądała jak droga zawartość bańki torby podróży. Uśmiechała się głupawo [...] i wyglądała okropnie atrakcyjnie. [...] Właśnie to ujnowało Alicję najbardziej. Miss Lata potrafiła słuchać, jeśli się ją o to poprosiło. [...] Nie wyobrażam sobie teraz, że mogłabym nie znać lub nie lubić Klaudii.
Alicja – Fryderyk	siostra – brat	Kiedy Alicja się dowiedziała, że będzie miała brata, bardzo się buntowała. Później jednak nie wyobrażała sobie życia bez Jaszczurki, jak nazywała swojego brata. Jego ciężka choroba i śmierć zmieniły życie Alicji.	Nie chcę nikogo takiego. [...] To będzie wasz, a nie nasz dzieciak. Nie mam z nim nic wspólnego. [...] Bo skąd mogłam wiedzieć, że nagle stanie się dla mnie kimś tak ważnym? Kimś, kogo kocha się za to, że po prostu jest?
Alicja – Sara	przyjaciółki	Sara była przyjaciółką Alicji ze szkolnej ławki. Dziewczyny ufały sobie i zwierzały się ze swoich tajemnic. Ich przyjaźń przetrwała nawet ciężką próbę.	Sara ma niewiele, a tyle w niej wdzięczności. [...] Już tęsknię do Sary, do jej złośliwości, miłych słów, śmiesznych gestów.
Alicja – Robert	pierwsza miłość Alicji	Robert jest bardzo bliski Alicji. Mieszka w Kruszynie, dziewczyna poznała go w czasie wakacji spędzanych u dziadków. Jednak dopiero po jakimś czasie zauważyła, że chłopak jest dla niej bardzo ważny. Z czasem zajął pierwsze miejsce w jej sercu.	Nawet przed samą sobą nie przyznawała się, że odlicza dni do wakacji i niecierpliwie czeka na sierpień z powodu pewnych zielonych oczu. [...] Takiej zieleni po prostu nigdzie Alicja nie widziała i ku swojemu przerażeniu tęskniła za nią przez wszystkie miejskie miesiące.

7. Uczniowie określają rodzaj narrację w powieści i zapisują w zeszytach kolejny punkt notatki, np.

Narracja trzecioosobowa przeplata się z „listami do samej siebie”, które przypominają pamiętnik i są prowadzone w narracji pierwszoosobowej.

8. Praca domowa.

Odpowiedz, w formie krótkiej notatki, jakie – według ciebie – znaczenie metaforyczne ma tytuł utworu.

lub
Zinterpretuj tytuł *Pozłączana rybka*. Napisz co najmniej 7–8 wypowiedzeń.

Barbara Kosmowska *Pozłacana rybka*

Temat: Problematyka powieści Barbary Kosmowskiej – fikcja literacka czy trudna rzeczywistość?

(czas realizacji – 2 godziny lekcyjne)

Cele wynikające z podstawy programowej. Uczeń:

- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu (I.2.1),
- określa doświadczenia bohaterów literackich i porównuje je z własnymi (podstawa 4–6, I.1.16).

Metody i techniki:

dyskusja, wyszukiwanie informacji w internecie, notatka graficzna (schemat), plakat

Formy pracy:

zbiorowa, grupowa

Materiały:

plansza, ➡ załącznik 1

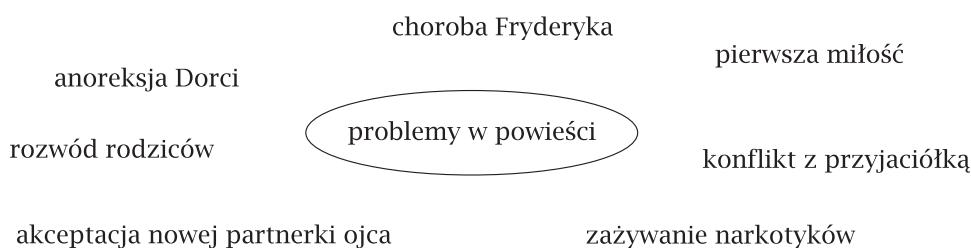
Tok lekcji:

1. Nauczyciel rozpoczyna lekcję rozmową z uczniami. Zadaje pytanie: „Co sprawiło wam radość w ciągu ostatnich kilku dni?”.

Chętni uczniowie dzielą się swoimi doświadczeniami. Następnie klasa rozmawia o tym, co ostatnio ich zmartwiło. Uczniowie wymieniają się informacjami. Wspólnie zastanawiają się, jakie problemy mają ich rodzice, czym się one różnią od problemów młodzieży.

Nauczyciel podsumowuje rozmowę, mówiąc, że każdy – niezależnie od wieku – przeżywa swoje smutki i radości. Informuje, że podczas lekcji uczniowie będą analizować problemy poruszone w powieści.

2. Nauczyciel rozwiesza na tablicy dużą planszę z napisem „problemy w powieści”. Prosi, by uczniowie zapisali na niej problemy, które pojawiają się w życiu bohaterów. Uczniowie uzupełniają planszę, która może wyglądać następująco:

3. Nauczyciel prowadzi z uczniami rozmowę na temat życiowych trudności, jakie napotkali bohaterowie powieści. Przyglądają się postawie Alicji, głównej bohaterki, ponieważ problemy dotyczyły przede wszystkim jej osoby. Zastanawiają się, czy są one jedynie wytworem wyobraźni pisarki, czy też mogą dotyczyć każdego. Uczniowie zapisują w zeszyte temat lekcji.

4. Nauczyciel sprawdza zadanie domowe.

Uczniowie w swoich interpretacjach tytułu utworu zapewne nawiążą do baśniowej postaci – złotej rybki oraz do pozłacanej (znak realistycznego świata). To pozwoli nawiązać do przedstawionych w powieści problemów, które też są rzeczywiste.

5. Klasa dzieli się na grupy. Każda z nich analizuje jeden problem poruszony w powieści.

Dobrze byłoby, gdyby uczniowie podczas lekcji mogli skorzystać z internetu. Pomoże im to w wyszukiwaniu miejsc i osób, do których można się zwrócić o pomoc. Grupy opracowują schemat (➡ załącznik 1).

Przykładowe uzupełnienie karty pracy:

Konflikt z przyjaciółką
(problem w powieści)

Jak sobie poradzili bohaterowie?

- ◆ Alicja usiłowała porozmawiać z Sarą i wyjaśnić jej, że się o nią martwi
- ◆ Alicja opisała swoje przeżycia w „listach do samej siebie”, przez co rozładowała napięcie
- ◆ Sara zdobyła się na odwagę i przysłała do Alicji, by wyjaśnić nieporozumienie

Nasze propozycje rozwiązania problemu

- ◆ Alicja mogłaby napisać list do Sary zamiast do samej siebie
- ◆ dziewczęta mogłyby gdzieś razem wyjść, np. do kina, co stworzyłoby okazję do wspólnej rozmowy
- ◆ przyjaciółki powinny zgłosić chęć wykonania razem pracy domowej, by znów się do siebie zbliżyć

Gdzie szukać pomocy?

(osoby, instytucje, fundacje, stowarzyszenia itp.)

- ◆ rodzice
- ◆ ktoś, do kogo mamy zaufanie; kto poradzi nam, jak rozwiązać problem
- ◆ szkolny psycholog

Jak się zachować w stosunku do osób dotkniętych trudnościami?

(Co my możemy zrobić dla innych?)

- ◆ starajmy się nie angażować w konflikty innych osób, chyba że o to nas proszą
- ◆ zachowajmy obiektywizm
- ◆ przekonujmy, że warto żyć z innymi w zgodzie
- ◆ nie spiskujmy po to, aby pogodzić kogoś bez jego woli

5. Uczniowie prezentują wynik swojej pracy.

6. Praca domowa.

Znajdź w pobliżu Twojego miejsca zamieszkania, Twojej szkoły lub w Twoim mieście miejsce, gdzie można szukać pomocy w razie problemów podobnych do tych, które miała Alicja. Zbierz odpowiedni materiał, a następnie przygotuj w wybranej formie (np. notatka prasowa, wywiad, sprawozdanie, reportaż) informacje o tym, jakiego typu pomoc można w tej placówce uzyskać.

(problem w powieści)

Jak sobie poradzili bohaterowie?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Nasze propozycje rozwiązania problemu

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gdzie szukać pomocy?
(osoby, instytucje, fundacje, stowarzyszenia itp.)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jak się zachować w stosunku do osób dotkniętych trudnościami?
(Co my możemy zrobić dla innych?)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Barbara Kosmowska *Pozłacana rybka*

Temat: „Bardzo rozpieszczona jedynaczka” czy „pomnik, przy którym nikt nie przystaje”? Kim naprawdę jest Alicja?

(czas realizacji – 2 godziny lekcyjne)

Cele wynikające z podstawy programowej. Uczeń:

- wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu (I.2.1),
- charakteryzuje bohaterów w czytanych utworach (podstawa 4–6, I.1.9),
- odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia (podstawa 4–6, I.2.11),
- omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu (podstawa 4–6, I.1.5),
- tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: charakterystyka (podstawa 4–6, III.2.1).

Metody i techniki:

praca z tekstem, dyskusja, notatka graficzna

Formy pracy:

indywidualna, zbiorowa

Materiały:

→ załącznik 2

Tok lekcji:

1. Nauczyciel rozpoczyna lekcję od rozmowy z uczniami.

Na ostatniej lekcji rozmawialiśmy o problemach, które mają młodzi ludzie.

Dzisiaj chcę nawiązać do tego tematu i zadać wam kilka pytań.

- Co robimy, kiedy się nam zdarzy jakaś przykra sytuacja, ktoś nas zawiedzie, jest nam przykro?
- Jak reagujemy, kiedy się okazuje, że spotkało nas jakieś niesamowite szczęście, że coś wygraliśmy, udało się nam zrealizować jakieś ważne plany?
- Czy – według was – łatwo jest przeżywać taką radość lub smutek w samotności?

Nauczyciel kieruje rozmową w ten sposób, by uczniowie doszli do wniosku, że trudno jest samemu znieść swoje cierpienie czy przeżywać radość; że dobrze jest wtedy mieć kogoś, z kim można się podzielić swoimi przeżyciami. Dalej nauczyciel pyta:

- Co można zrobić wtedy, kiedy nie mamy komu się zwierzyć?
  - Jak radziła sobie w podobnych sytuacjach główna bohaterka powieści Alicja?
- Uczniowie powinni zauważyć, że dziewczyna w ważnych momentach swojego życia pisała „listy do samej siebie”.

2. Nauczyciel prosi o znalezienie dowolnego fragmentu „listów do samej siebie”.

Uczniowie oceniają styl listów Alicji. W dyskusji powinien się pojawić wniosek, że listy przypominają pamiętnik.

Przykładowa notatka:

LIST	PAMIĘTNIK
<ul style="list-style-type: none"> ◆ Charakterystyczne cechy: miejscowość, data, nagłówek, używanie zwrotów grzecznościowych, podpis, dopisek ◆ Adresatem jest konkretna osoba, której imię znajduje się w nagłówku ◆ Narracja w pierwszej osobie przeplatana zwrotami do adresata w drugiej osobie ◆ List piszemy raz na jakiś czas, często z konkretnego powodu	<ul style="list-style-type: none"> ◆ Charakterystyczne cechy: data przed każdym zapisem ◆ Nie ma bezpośredniego adresata ◆ Relacja z wydarzeń ◆ Narracja w pierwszej osobie (pamiętnikarska) ◆ Może być pisany regularnie, jak również okazjonalnie, gdy w życiu autora dzieje się na przykład coś ważnego

Wnioski: „Listy do samej siebie” czerpią swą formę zarówno z listu, jak i pamiętnika. Czasem Alicja swoje słowa kieruje do konkretnej osoby, np. do Roberta; czasem jest to typowy zapis pamiętnikarski.

3. Nauczyciel czyta cytat z powieści:

„Zawsze miała wrażenie [...], że ona, Alicja, jest jednym z wielkomięjskich zaułków, do którego nikt się nie śpieszy. Jednym z pomników, przy którym nikt nie przystaje. I małą wystawą skromnych marzeń, do których nawet dziecko nie przyklei nosa”.

Na podstawie przeczytanego tekstu uczestnicy zajęć zastanawiają się, jaką dziewczyną była Alicja. Zapisują temat lekcji w zeszytach.

Próbują ustalić, dlaczego bohaterka pisała „listy do samej siebie” i jaką rolę w jej życiu odgrywały te zapiski.

Podają swoje propozycje i redagują notatkę.

Przykładowa notatka:

*Alicja mogła się
„komuś” zwierzyć*

Mogła wyrazić to, co czuje

*Pozwalała sobie
na szczerość*

*Była pewna, że wszystko
pozostanie tajemnicą*

Rozładowała złe emocje

4. Nauczyciel zadaje pytania.

Jak myślicie, dlaczego autorka powieści posłużyła się taką formą? Jaki był cel umieszczenia w powieści „listów do samej siebie”?

Przykładowe odpowiedzi:

- jest to sposób na urozmaicenie narracji, znamy wydarzenia przedstawione z punktu widzenia trzecioosobowego narratora, jak i pierwszoosobowego,
- czytelnik lepiej poznaje bohaterkę, jej odczucia i myśli,
- dzięki temu autorka nie musi wprowadzać nowych wątków, np. rozmowy, w której Alicja zwierzałaby się komuś.

5. Uczniowie rozmawiają na temat głównej bohaterki.

Zastanawiają się, jak dziewczyna zmieniła się pod wpływem swoich problemów.

Pytania:

- Co było punktem zwrotnym w życiu Alicji? Aby zrozumieć postawę dziewczyny, należy przyjąć, że jej życie zmieniło się, gdy się dowiedziała o chorobie brata.

Uczniowie uzupełniają kartę pracy (→ załącznik 2).

6. Nauczyciel przypomina lub wprowadza pojęcie „charakterystyka dynamiczna”.

charakterystyka dynamiczna – prezentacja postaci, która przechodzi wewnętrzną przemianę i której cechy się zmieniają. Uczniowie mogą podać przykłady tego typu bohaterów, np. Scrooge z *Opowieści wigilijnej*.

7. Podsumowanie zajęć – zapisanie wniosków w zeszytach.

Przykładowa notatka:

Choroba i śmierć Fryderyka były dla Alicji i jej rodziny wielkim cierpieniem. Nikt nie może pogodzić się z faktem, że umiera niczemu niewinne dziecko, przed którym jest całe życie. Jednak każde zdarzenie pozostawia trwałe ślady w życiu człowieka. Przez utratę brata Alicja zmieniła swój stosunek do wielu osób i spraw. Zrozumiała, co w życiu jest najważniejsze.

8. Praca domowa.

Napisz charakterystykę Alicji. W pracy uwzględnij przemianę bohaterki.

Przykładowe rozwiązanie:

Alicja przed chorobą brata
(Jaka była?
Co było dla niej ważne?)

- ♦ rozpieszczona jedynaczka
- ♦ dziewczynka mająca żal do rodziców o rozbicie rodziny
- ♦ ukochana i jedyna wnuczka swoich dziadków, którą nazywali pieszczotliwie „Hałasówkiem”

**CHOROBA
FRYDE-
RYKA**

(Jak się
zachowuje
Alicja?)

- ♦ Dostrzega w Klaudii przyjaciółkę
- ♦ Wspiera ojca i Klaukę
- ♦ Pomaga innym, np. Dorci

- ♦ Alicja przestaje myśleć tylko o sobie i swoich problemach
- ♦ Stara się wypełnić bratu czas zabawą, wyszukując mu kolejne niespodzianki

Alicja po śmierci brata
(Co się zmieniło?
Co mogło się zmienić?)

- ♦ jest bardziej dojrzała
- ♦ żyła się z Klauką i ojcem
- ♦ inaczej postrzega swoje dotychczasowe problemy
- ♦ jest gotowa nieść pomoc innym

Alicja przed chorobą brata

(Jaka była?
Co było dla niej ważne?)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**CHOROBA
FRYDE-
RYKA**

(Jak się
zachowuje
Alicja?)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Alicja po śmierci brata

(Co się zmieniło?
Co mogło się zmienić?)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....